SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

TENG IMKONIYATLAR MAKTABI: O‘ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA’LIM ISLOHOTLARI VA UNICEFNING 'ISHONCH 2030' LOYIHASI

Temurova Gulchehra

Jizzax davlat pedagogika universiteti maxsus pedagogika kafedrasi dotsenti

Beshimova Rayhon Nurmat qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti Surdopedagogika yo‘nalishi

2-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarni umumiy ta’lim tizimiga integratsiya qilish borasidagi me me’yoriy-huquqiy islohotlar, amaliy ko‘rsatkichlar hamda UNICEF bilan birgalikda amalga oshirilayotgan xalqaro loyihalar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

Inklyuziv ta’lim, alohida ta’lim ehtiyojlari, PQ-4860-son qaror, UNICEF, "Ishonch 2030" loyihasi, universal dizayn, to‘siqsiz ta’lim muhiti, tyutorlik amaliyoti, ijtimoiy integratsiya, pedagogik tayyorgarlik.

Abstract

This article analyzes the regulatory and legal reforms, practical indicators, and international projects implemented in cooperation with UNICEF regarding the integration of children with special educational needs into the general education system in the Republic of Uzbekistan.

Аннотация

В данной статье анализируются нормативно-правовые реформы, практические показатели и международные проекты, реализуемые совместно с ЮНИСЕФ, по интеграции детей с особыми образовательными потребностями в систему общего образования в Республике Узбекистан.

Zamonaviy ta’lim tizimining bosh maqsadi Har bir bolaning individual xususiyatlaridan va jismoniy imkoniyatlaridan qat’i nazar, sifatli va teng ta’lim olishini ta’minlashdan iboratdir. O‘zbekistonda inklyuziv ta’limni rivojlantirish va alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ko‘rsatiladigan ta’lim xizmatlari sifatini oshirish maqsadida

2020-yil 13-oktabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining **PQ-4860-son qarori** qabul qilindi. Mazkur qaror bilan

2020–2025-yillarda xalq ta’limi tizimida inklyuziv ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi hamda bosqichma-bosqich amalga oshirish "Yo‘l xaritasi" tasdiqlandi.

Shuningdek, O‘zbekiston 2021-yil 7-iyunda BMTning **"Nogironlar huquqlari to‘g‘risida"gi Konvensiyasini** ratifikatsiya qildi. Ushbu xalqaro majburiyatlar va **2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasidagi 66- va 70-maqsadlar** doirasida nogironligi bo‘lgan shaxslarni jamiyatga jalb etish hamda hududlarda to‘siqsiz ta’lim sharoitlarini yaratish ustuvor vazifa qilib belgilangan.

Amaliyotdagi natijalar: Maktablar va o‘quvchilar qamrovi

Qabul qilingan me’yoriy hujjatlar va islohotlar natijasida mamlakatimiz umumta’lim maktablarida inklyuziv ta’lim qamrovi sezilarli darajada kengaydi. 2023–2024 o‘quv yilida respublikamizdagi **530 ta umumiy o‘rta ta’lim maktabida** inklyuziv ta’lim tizimi joriy etilib, ularga **1 195 nafar alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan o‘quvchi** qamrab olindi. Diqqatga sazovor jihati, o‘quvchilarning **449 nafari (37,6 foizi) qiz bolalarni** tashkil etadi.

Sinflar kesimidagi tahlil shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta’limga jalb qilingan o‘quvchilarning asosiy qismi boshlang‘ich sinflarga to‘g‘ri keladi:

1-sinfda — 515 nafar;

2-sinfda — 401 nafar;

3-sinfda — 245 nafar o‘quvchi tahsil olmoqda.

Bundan tashqari, respublika bo‘yicha **4 ta maktabda** (Nukus shahri 27-maktab, Andijon shahri 17-maktab, Kogon shahri 4-maktab va Urgench shahri 12-maktab) boshlang‘ich tayanch korreksion sinflar tashkil etilgan bo‘lib, ularda **62 nafar bola** ta’lim olmoqda. Inklyuziv maktablarda bugungi kunda **115 nafar maxsus pedagog** faoliyat olib bormoqda

UNICEF bilan hamkorlik: "Ishonch 2030" va Universal dizayn

Ta’lim muassasalarida to‘siqsiz va qulay fizik muhitni yaratish inklyuziv ta’limning eng muhim shartlaridan biridir. UNICEF tashkiloti Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi bilan hamkorlikda **"Ishonch 2030" loyihasi** doirasida mamlakatimiz bo‘ylab **50**

ta namunaviy inklyuziv maktabni tashkil etish va zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish ustida ish olib bormoqda.

Ushbu amaliyot UNICEFning *Maktab binolarini universal loyihalash yo‘riqnomasi* asosida amalga oshirilmoqda. Binolarga panduslar, maxsus tutqichlar o‘rnatish va moslashtirilgan sharoitlar yaratish tajribasi yangi qurilayotgan hamda ta’mirlanayotgan maktablar standartlarini qayta ko‘rib chiqishga asos bo‘ldi. Natijada vazirlik **2027-yilgacha barcha yangi va ta’mirlanadigan maktablarning 20 foizida** nogironligi bo‘lgan bolalar uchun to‘liq to me’yoriy sharoitlar ta’minlanishi bo‘yicha majburiyatni zimmaga oldi.

Pedagoglar va yoshlarni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari

Inklyuziv ta’limda sifat va samaradorlikka erishish ko‘p jihatdan pedagoglar va tyutorlar (yordamchi o‘qituvchilar) tayyorgarligiga bog‘liq. Qonunchilikka muvofiq, oliy ta’lim muassasalarining pedagogika yo‘nalishidagi yuqori kurs talabalari hamda volontyorlar amaliyot davrida ixtiyoriylik asosida inklyuziv sinflarga **tyutor sifatida** jalb etilmoqda. Shuningdek, maktab rahbarlari va o‘qituvchilari uchun har yili avgust oyida xorijiy va mahalliy mutaxassislar ijtimoirokida **72 soatlik maqsadli malaka oshirish kurslari** o‘tkazib kelinmoqda.

Nogironligi bo‘lgan yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish va kasb-hunar o me’yorini ta’minlash maqsadida Yoshlar ishlari agentligi hamda Vazirlar Mahkamasining 341-sonli qarori asosida **BHMning 50 baravarigacha subsidiya** ajratish tizimi yo‘lga qo‘yilgan. 2023-yil davomida 437 nafar nogironligi bo‘lgan yoshlarga **5,1 mlrd so‘m subsidiya** ajratilib, ularning 356 nafari mustaqil tadbirkorlik faoliyatini yo‘lga qo‘ydi va bandligi ta’minlandi.

Yechimini kutayotgan muammolar va kelgusi vazifalar

Tizimda erishilgan ijobiy natijalar bilan birga ayrim tizimli muammolar ham saqlanib qolmoqda:

Malaka oshirish masalasi: Tuman va shahar maktabgacha va maktab ta’limi bo‘limlaridagi inklyuziv ta’lim shu’balari psixolog-metodistlari uchun maxsus malaka oshirish kurslarini yo‘lga qo‘yish zarurati mavjud.

Ijtimoiy madaniyat va empatiya: Jamiyatda hamda maktab jamoalarida alohida ehtiyojli bolalarga nisbatan salbiy munosabat va noto‘g‘ri stereotiplarni yengish, o‘quvchilar o‘rtasida zo‘ravonlik va bullingning oldini olish bo‘yicha targ‘ibot ishlarini kuchaytirish talab etiladi.

O‘zbekistonda inklyuziv ta’lim islohotlari hamda UNICEFning "Ishonch 2030" kabi xalqaro tashabbuslari har bir bolaning jamiyatning teng huquqli a’zosi sifatida sifatli ta’lim olishiga xizmat qilmoqda. Infratuzilmani universal loyihalash, pedagogik kadrlarni tayyorlash va ijtimoiy tenglikni ta’minlash orqali mamlakatimizda haqiqiy "Teng imkoniyatlar maktabi" modeli shakllanmoqdi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahmatova, F. (2025). Inkluziv ta’limning rivojlanish tendensiyalari va uning dolzarbligi. Conference of Natural and Applied Sciences in Scientific Innovative Research, 290–292.

2. Aliqulov, D. Sh. (2024). O‘zbekistonda inklyuziv ta’limni huquqiy asoslari takomillashtirish masalalari. Uzbekistan Law Review, 17(1-2), 18-24].

3. Badalov, A. R. (2024). Zamonaviy pedagogikada inklyuziv ta’limning rivojlanish tendensiyalari. Zamonaviy dunyoda ilm-fan va texnologiya (Innovative Academy), 148-151.

4. Irgasheva, D. T. (2024). O‘zbekistonda inkluziv ta’lim muammolari va uni rivojlantirish istiqbollari. Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy to‘plami, 32-34].

5. Mamatova, A. B. (2022). O‘zbekistonda inklyuziv ta’lim islohotlari va ularning ahamiyati. Science and Innovation, 1(8), 664-669